

L'EXPLORACIÓ MINERA EN ÈPOCA MEDIEVAL

L'exploració minera de l'argent de Falset–Bellmunt del Priorat

Tot i que la riquesa minera de la zona es coneixia d'abans —en aquest sentit, especialment important era, i havia estat, l'exploració dels recursos minerals per produir plom—, no va ser fins a l'arribada del comte Pere, l'any 1342, que no es va estimular i potenciar l'exploració de l'argent. En aquest sentit, per posar en marxa i desenvolupar aquesta activitat, una de les primeres mesures que va prendre el comte va ser la demanda d'ajuda a diversos miners i tècnics de l'illa de Sardenya —que estava en mans de la Corona catalanoaragonesa en aquella època—, els quals es van traslladar fins a Falset. És a dir, per iniciar l'activitat, es va acudir a la major experiència tècnica i jurídica dels sards; la col·laboració dels quals, a més, va continuar posteriorment.

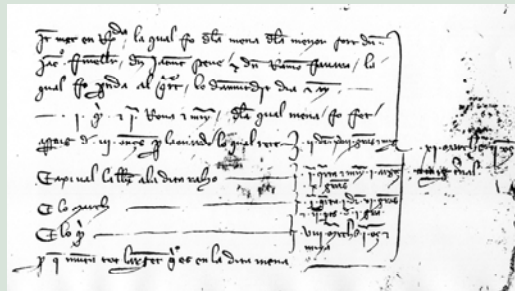
L'organització

L'any 1344 el comte Pere va promulgar les ordinacions que regulaven els procediments d'extracció i benefici de les "menes" d'argent del comtat de les Muntanyes de Prades i baronia d'Entença; les quals establien, a més, els drets i deures dels miners. Això no obstant, aquestes primeres ordinacions van ser substituïdes per unes de noves l'any 1348 i l'any 1352 el comte Pere va establir una nova disposició que modificava un dels capítols de les ordinacions de 1348; mantenint-ne la resta de capítols en vigor.

La normativa referida a l'exploració minera de l'argent va anar evolucionant en pocs anys. De fet, però, la clàusula que més es va modificar va ser aquella referida a les condicions i els percentatges de partició de la producció entre el comte i els miners; els quals havien de cedir al comte, obligatòriament, una part de les "menes" d'argent que trobessin o de l'argent fi que se'n produís, a canvi de la concessió o llicència per poder explotar les mines ("crosos"), ja que treballaven per lliure (agrupats en companyies generalment).

Els llibres d'administració

Els paràmetres de la partició entre el comte i els miners s'anotava en els llibres d'administració de les "menes" (llibres de comptes que servien a l'administrador per controlar i gestionar l'exploració minera de l'argent). En els quals, bàsicament, es registraven les "reebudes" (entrades) i les "dates" (sortides) de les "menes" procedents de l'extracció minera i de l'argent fi que es produïa. Concretament, en les "reebudes" s'hi apuntaven, per regla general però no necessàriament en aquest ordre: la quantitat de mineral aportada pels miners, el resultat de l'"assaig" que s'hi aplicava —a través del qual es determinava, globalment, la proporció total d'argent que contenia cadascuna de les "menes"—, l'equivalència del resultat de l'"assaig" amb d'altres unitats de pes, la quantitat total aproximada d'argent que contenia la "mena" (calculada a partir del resultat de l'"assaig") i, finalment, la part de "mena" que pertanyia al comte pels drets que hi tenia.

Una de les "reebudes" del primer llibre d'administració de les "menes" d'argent de Johan de la Seda

"Item met en reebuda la qual fo de la mena de la menor sort d'en Jacmo Fiveller, d'en Jacmet Steve e d'en Ramon Favara, la qual fo partida al quart, lo damunt dit dia e any

.....	-I- quintar	e -I ^a - rova e miya, de la qual mena fo fet assaig de -III- onces per Leonardo, lo qual reté	-I- diners -XVII- grans e mig
E axi val la lliura a la dita rahó	-I- quarta	e miya -I- argenc	-X- grans
E lo march	-I ^a - quarta	-I- diner	-VI- grans e -II- parts de -I- gra
E lo quintar	-VIII- marchs	-I ^a - onça e miya	

Perquè munta tot l'argent qui és en la dita mena

-XI- marchs -II- onces e mig ternal"

Falset, centre del govern comtal i de l'administració de l'exploració de la plata

Els minerals i l'àrea objecte de l'exploració

S'ha pogut constatar que gairebé les tres quartes parts de tot l'argent que es va produir durant el període comprès entre el desembre de 1348 i el juliol de 1350 provenia de "menes gentils"; nom amb el qual es coneixien les "menes" riques en argent. És a dir, "menes" amb percentatges d'argent superiors al 13'89%. De fet, aquesta proporció d'argent que contenien les "menes" ens fa suposar que els tipus o espècies minerals que es van beneficiar per obtenir el metall noble van ser minerals d'argent —com, per exemple, l'acantita o la clorargirita— i argent natiu; ja que els percentatges esmentats, tot i que no indiquen la quantitat d'argent que contenien aquestes espècies minerals concretes, en fan descartar d'altres. Cal no oblidar que les "menes" podien contenir el mineral útil (l'espècie mineral), la ganga i altres estèrils. De tota manera, no es refusa totalment —a pesar que és molt poc probable— la possibilitat que també s'hagués beneficiat galena ("alcofol") per produir argent; com a subproducte de l'exploració de plom. Tot indica que la major part de les mines d'argent del comtat es trobaven al terme de Falset; el qual, en època medieval, incloïa els actuals termes municipals de Falset i de Bellmunt del Priorat. Una de les dependències del castell de Falset, coneguda com a "casa de les menes", era el centre d'administració, gestió i control de l'exploració minera de l'argent i de la producció del metall noble de tota la senyoria comtal.